

ŠTEVILKA
L E T O IX.
TRST 1962-63

6

GAFFEL

GALEB

LIST ZA MLADINO

Izhaja mesečno • Izdajatelj in odgovorni urednik je Ivan Grbec • Ureja ga uredniški odbor • Tiska tiskarna »Graphis« v Trstu, ul. Sv. Frančiška 20
Naslovno stran je napravil R. Hlavaty

VSEBINA

Stana Vinšek: Rana pomlad	121
Pavle Martinc: Kraške pripovedke	122
Ludovika Kalan: Zvončki	125
Ivan Trinko: Pastirci	126
A. V.: Nekaj besed o zlatu	130
Miro P.: Zanimivosti iz filatelije	130
R. Kragelj: Na valovih pragozdne reke	131
Fran Roš: Gozd se je prebudil	135
Ludovika Kalan: Sonce in oblaki	137
Gustav Strniša: Mavrična Zlatka	138
Stana Vinšek: Tonček	139
V. Kodrič: Buči, buči morje Adrijansko	140
Naši mladi dopisniki	144

*Rana pomlad
plove čez trate,
veter dehti,
zarje so zlate.*

*Kos žvrgoli,
čivka sinica,
gruli golob
in golobica.*

*Drevje drhti,
veje razteza.
Listje še spi.
Gola je breza.*

*Njiva zaduha.
Vzdrami se loka.
Vedro šepeče
voda potoka.*

**Rana
pomlad.**

STANA VINŠEK
Ilustriral: R. HLAVATY

*Svetel je svod,
rahli oblaki.
Krajša je pot,
lažji koraki.*

*Bujno brsti
mlado zelenje,
ko se rodi
novo življenje.*

ZAKAJ JE KRAS BREZ VODE

Živino sva zgodaj zjutraj pustila na Koritih, najoddaljnejšem pašniku, ki smo ga tedaj uporabljali, in sva šla na potep. Ne vem več, kako in od kod sva prišla na Fajti hrib. Niti tega ne vem, koliko časa sva potrebovala do tja. Ko sva se na vrhu usedla v travo, mi je nona pripovedovala o Dravi, Savi in Soči, treh sestrah, ki so sklenile potovati

v morje. Pripovedke se več ne spominjam dobro, vem pa, da mi je tedaj pokazala južni del Soče, ki se leno vije proti morju. Pokazala mi je tudi Vipavo, ki je s svojimi kri-

vuljami s Fajti hriba prav lepo vidna. Obenem je tarnala, da na Krasu nimamo tekoče vode, da ni rek, potokov in studencev. Govorila je tako, da sem moral vprašati: »Nona, pa zakaj ni na Krasu vode?«

In tedaj je pripovedovala:

»Nekoč, pred davnimi časi, so tekle po Krasu lepe reke. Vanje so se zlivali bistri potoki, izpod skal so izvirali studenci. Veselo je bilo tedaj na Krasu. Plodov je bilo precej več kakor danes. A kaj hočeš, včasih se nekaj zgodi, da je potem vse narobe.«

»A kaj se je zgodilo? — sem vprašal.

»Kristus in Sveti Peter sta potovala po svetu. Obiskala sta mnogo dežel. Bila sta med hudobnimi Turki, pred katerimi se je tresel svet, bila sta v zamorskih deželah in prišla sta v Bosno in na Laško. In končno sta priromala tudi na Kras. Lepa dežela je bil Kras. Izpod Piskovice mimo Gorjanskega in Valčez Brestovico je tekla bistra reka. Druga je tekla izpod Gabrovice mimo Tomačevce in Malega dola. Reke

pa so tekle tudi drugje po Krasu. Studencev je bilo nič koliko pod Trsteljem, Stolom, Prečnikom, Fajti hribom in Velikim vrhom. Zlivali so se v nekaj potokov, ki so tekli tako na Vipavsko kakor na našo stran. Več studencev je bilo tudi pod Pačnikom, Srednjo grižo in Grmačo, da ti omenim samo naše kraje.

Po tej zemlji sta torej potovala Kristus in svet Peter. Kristus je bil molčič in zamišljen. Sveti Peter pa se je zvedavo oziral po kraški zemlji. Ker je slišal, da je Kras zlodejevo delo, je bil še bolj radoveden. Videl je naše bogato poraščene hribe, kajti tedaj še ni bil Kras tako gol in žalosten kakor je danes. Videl je reke in potoke, se odžejal pri bistrem studencu. Da, svetemu Petru je bila naša kraška pokrajina všeč.

Iz gozdov sta zavila v bolj golo pokrajino. Sonce je pripekalo in potjima je lil po obrazu. Poleg tega pa sta bila oba precej oprtana. Kristus je nosil s seboj »pršut«, sveti Peter

pa butaro dračja. Njuna tovara sicer nista bila kdove kako težka, a kaj, ko je v taki vročini vse odveč. Ko sta prišla do velikega osamljenega hrasta, sta sklenila, da si v njegovi senci odpočijeta. Legla sta v hladno senco in kmalu zaspala. Prav prijetno je bilo njuno spanje. Sveti Peter je celo sanjal o pokrajini, ki jo je tisti dan prehodil. In blagodejne so bile njegove sanje, kajti ko se je zbudil, je bil dobre volje.

A medtem ko sta spala, so v njuno bližino prišli Kraševci. Sprva nezaupno, potem pa nekako občudujoče so gledali oba bradata moža. Enega, tistega mlajšega z dolgimi lasmi, so celo spoznali. A kaj bi. Vonj po dobrem pršutu, ki ga Kraševci še niso poznali, je tako prijetno ščegetal njihove nosnice! In zgodilo se je! Kraševci so Bogu ukradli pršut in neslišno kakor so bili prišli, so tudi odšli. Dobra jed je bil pršut, prav teknil jim je! Hitro so tudi sklenili, da bodo tudi sami pripravljali ta dobri dimljeni pršut, katerega še danes radi jemo in ga prodajamo daleč v svet.

Kristus in sveti Peter sta se po blagodejnem spanju zbudila. Sveti Peter je bil zadovoljen, ker bo po tako blagodejnem počitku lahko hodil. Kristus pa je vedel, da je nekaj narobe, zato je bil nejevoljen. Še nejevoljniji je postal, ko je videl, da je zginil pršut. Seveda je po pravici obdolžil Kraševce, ki pa so medtem odšli in pršut tudi pojedli. Kristus in sveti Peter sta vstala in odšla iskat tatove. Ko sta prišla do vasi, sta pod lipo zagledala gručo ljudi, katerim se je na obrazu poznalo, da niso lačni.

Kristus jim je rekel: »Kraševci, svojemu Bogu ste ukradli pršut. Naj vam tekne. Za zločin vas pa moram kaznovati. Kaznujem Vas s tem, da vam odvzamem vodo. Brez vode se boste trudili in znojili, kajti Bogu ste ukradli pršut.«

Tedaj so se v trenutku posušile vse kraške reke in potoki. Prav vse kraške reke so se posušile, razen Vipave, ki je do tedaj tekla čez Dol in doberdobska jezera naravnost v morje. Od tedaj se Vipava zliva v Sočo. Usahnili so skoraj vsi studenci. Le nekateri manjši so ostali, taki, ki so bili skriti Kristusovim očem, kakor tisti v Kovačevem Ozidju in tisti v kamnolomu pod hribom, ki ga je komaj za majhen lonček in vendar se nikoli ne izprazni. Kristusovim očem so ostala skrita tudi nekatera jezera, ki so izginila šele mnogo kasneje. Da, strašno kaznen je Kristus izrekel proti Kraševcem.

Potovala sta naprej. Kljub lakoti je sveti Peter premišljal, da je Kristus izrekel le prehudo kaznen. Ti ljudje, ti Kraševci so bili drzni ljudje. Bogu so ukradli pršut, torej so si veliko upali, zato so mu bili všeč! »Bogu so ukradli pršut!« Sveti Pe-

ter se je zadovoljno muzal. Premišljeval je, kako bi Kraševcem pomagal. Končno se je spomnil na svojo butaro. Da, butaro. To bi bilo nekaj za Kraševce! Sveti Peter je počasi zaostajal. Hotel je, da bi se Kristus nekoliko oddaljil. Medtem je butaro pripravil in se razgledoval za primernim prostorom. Glej! Neki Kraševec je ob stezi izkopal luknjo, kjer je vsekakor hotel nekaj vsaditi. Aha! Tu bo najbolje. Ker je bil Kristus že nekoliko oddaljen, je Peter smuknil s steze in vsadil svojo butaro v izkopano luknjo. Napol jo je pokrnil z rdečo kraško zemljo in se podvzival za Kristusom.

Ko sta spet hodila vstric, ga je Kristus vprašal, kje se je mudil. »Ah, butaro sem odložil —, je odgovoril Peter —, saj nama zdaj, ko nimava več pršuta, ne more več koristiti.« Kristus pa, ki so mu bili Petrovi nameni jasni, se je nasmehnil. Medtem je že sam premišljal o kazni, ki jo je bil izrekel proti Krašev-

cem, in zdela se mu je prehuda. Rekel je: »Saj vem, kaj si mislil! Pa naj jim bo. Če smo jim že vzeli vodo, naj imajo teran!«

Tako se je zgodilo, da so iz butare zrasle trte, obrodilo je grozdje in Kraševci so naredili iz njega teran. Teran pa je najboljšo vino na svetu in edino, ki tekne k pršutu.

Pa tudi za izgubo rek so si Kraševci pomagali. Skopali so globoke »štirne«, vanje pa speljali deževnico

s kamnitih in opečnatih streh. Malo je te vode in tudi dobra ni. Vendar je pitna in tudi za kuho se dà uporabiti. Čista je. To vodo rabimo že veke in veke in se je še nismo naveličali.

Tako mi je nona pripovedovala. Vzneseno je pripovedovala o dobričini sv. Petru, kateremu so se Kraševci smilili in jim je hotel darovati teran namesto izgubljene vode.

(Dalje)

LUDOVICA KALAN

Ilustriral: KLAVDIJ PALČIČ

Zvončki

ZVONČKI, ZVONČKI

KAR ČEZ NOČ SO ZAZVONILI,

ZEMLJA PA SE SPI,

PO GORAH SE SNEG LEŽI.

LE KAKO SO SE ZBUDILI,

SAJ SE NI POMLAD?

SONČEK ZLAT,

VES ZASPAN,

NIČ NE GREJE,

S SEVERA LEDENI VETER VEJE

V ZAMEGLEN DAN.

TODA ZVONČKI,

TI VESELI ZVONČKI,

KAR ČEZ NOČ SO ZAZVONILI.

PASTIRCI

Is Trinkove zbirke „NAŠI PAGLAVCI“, ki jo je izdala Goriška Mohorjeva družba leta 1929

Ovce so pasli; imeli so jih lepo številce. Paša je bila bogata, kajti otava je lepo zrasla in živini ni bilo treba poditi se za njo na vse kraje. Zdaj pa zdaj ji je sicer dalo v glavo, da je kam zbežljala in ponorela, pa se je sama vrnila; sploh ni delala preglavic mladim pastirjem. Trije so bili, vsi trije živahni in podjetni dečki. Zbrali so si ugodno mesto, da so se prijetno zibavali in kratkočasili.

Dolgo časa so skakali, se lovili in prekucevali po travniku, plezali na bližnje kostanje, lučali kamenje v potok in bogve kaj še počenjali. Naposled so se upehali in sedli h gladki, kakor nalašč pripravljeni skaliter začeli s kremenom risati nanjo vsakovrstne spake. Ko so se naveličali tudi svojih umetnin, so zanetili ogenj. Potem so sklatili in pobrali nekaj kostanja in ga začeli peči v žerjavici. Veseli so bili, kadar jim je kak kostanj počil, da je odmevalo po globinah in od nasprotne stene, kakor da bi kdo sprožil puško. Pok jim je seveda raznesel žerjavico, da so morali skakati na noge in si stresati z obleke goreče oglje.

Ko so se najedli kostanja, niso vedeli, kaj bi počeli. Najrajši bi bili šli z ovcami domov, toda izkušnja jih je bila naučila, da se ni varno prezgodaj vračati. »Bo šiba pela!« so jim večkrat grozili doma.

»Vesta kaj? Pravljičice bomo pravili,« reče eden.

»Da, da! Pravljičice pravimo,« odgovori drugi.

»A kdo jih bo pravil? Jaz rajši poslušam. Lojz, ali ti? vpraša Tonček.

»Ne, jaz ne znam. Tinec jih zna dosti, on naj začne.«

»Alo, Tinec!«

»No, saj bom. Počakajta, da se zmislím,« odgovori Tinec.

Vsi so umolknili.

Tinček je malo pomislil in potem začel:

»Vesta, kje je Velika Planja?«

»Seveda veva. No?«

»Tam je mnogo starih kostanjev, ki jih posekajo za oglje. Jaz sem videl, kako se dela oglje. Debla razžagajo na čoke, čoke pa razcepijo na ščine. Potem jih znesejo na pripravno položino in jih začnejo skladati pokonci drugo k drugi, tako da majijo nekoliko proti središču in naredijo prvo široko plast; na prvo zložijo drugo, nekoliko ožjo, na tretjo še ožjo, da se napravi kopa kot lonica sena. Potem jo ovijejo z mahom in obsujejo z zemljo, da se ne vidi niti ščina niti mah. Na vrhu pustijo majhno odprtino, da štrlijo ven konci zgornjih ščin. Tukaj ščine prižgejo. Ko ščine lepo zagore, zagatijo odprtino z mahom in zemljo. Notri pa gori in se kadi skozi zemljo, vedno nižje, dokler ne dogori do tal. Pa to ne gre tako hitro. Vesta kaj! Danes ni več časa, a jutri napravimo majhno oglenico.«

»Da, da, oglenico!«

»Ali boš znal?«

»Seveda, saj sem dobro gledal, kako se dela.«

»No, pa kje je pravljica?«

»Čakaj! Vidiš torej! V veliki Planji so od nekdaj napravljali oglje. Tam je divje in samotno še bolj kot tukaj; pravijo, da tam straši. Vidiš, sedaj povem:

Nekdaj je bil oglar, ki je oglenico kuril. Sam je bil in sam je vse napravljajal, le živež so mu prinesli zjutraj za ves dan. Imel je majhno kolibo, v kateri je spal ali pa sedel in pazil na oglenico. Vidiš, in nekoč je prišlo k njemu iz hoste majčkeno; majčkeno je bilo kot otrok in rdečo kapico je imelo na glavi. Začelo je hoditi okoli kope in nagajati.«

»Joj, kako bi me bilo strah!« reče Tonček.

»Ali je mož zbežal?« vpraša Lojz.

»Kaj še! Prav nič se ni bal. Nekaj časa je gledal iz kolibe, gledal in molčal. Pa ker ni bilo konca nagajanja, je zaveknil vanj. Zarezalo se mu je — he, he, he! kot kozlič in dalje nagajalo. Mož mu je zapretel, da ga pretepe. Zopet se mu je zasmejalo in prišlo celo pred kočico in začelo poskakovati in plesati.

»Kdo si ti, ki mi braniš in pre-tiš?« mu je reklo, »kako ti je ime?« »Jaz sem Nikdo, da boš vedelo. Pomni in poberi se odtod, da te ne lopnem.«

»He, he, he, he!«

»Kaj! He, he, he? Če vstanem, me boš pomnilo!«

»He, he, he, he,« se je kar naprej smejalo.

Oglar se ujezi, skoči iz kolibe, popade lopato in ga lopne. Začelo je jokati in klicati na vso moč: »Pridite sem! Pridite sem! Bije me!«

»Kdo te bije?« se je oglasilo iz gozda.

»Nikdo!«

»Kdo?«

»Nikdo!«

»No, če te nikdo ne tepe, pa molči,« je odgovorilo iz gozda. Pošast pa je le klicala.

»Kaj mi boš klicalo svojo peklen-sko žlahto!« se je zopet ujezil oglar. »Čakaj, te že navadim!«

In ga je hotel zopet z lopato po hrbtu. Toda ko je vzdignil lopato, da bi lopnil, ga ni bilo več. Izginilo je kakor v tla.

»Jaz bi tekel, kolikor bi me pete nesle!« reče Tonček.

»Jaz pa ne. Prekrižal bi se bil, pa amen. Strašilo se boji križa.«

»Kaj? Ti se ne bi ustrašil? Beži, beži!«

»Ne bi se, ne. Pač, malce bi se že, pa bi se prekrižal.«

»No, no, dokler je tako majčkeno!« je segel vmes Tinec,« pa če bi bilo tako, kakor je bilo na tem mestu...«

»Kje?«

»Tukaj, kjer smo mi sedaj!«

»Jej, ali straši tudi tukaj?«

»Kaj je bilo? Povej!«

»Ali vidita pečino na oni strani in senožet nad njo? Naš stari oče je pravil mnogokrat, da je todi hodilo to hudo!« Nekoč je šel neki mož ponoči domov iz Čedad. Luna je sijala in pride na ovinek doli pri onem velikem kamnu, ki ga vidita. Takrat še ni bilo ceste; steza je šla skozi goščavo in od kamna naprej je peljala v goro. In pride mož do onega kamna in ga zagleda. Bilo je tako strašno veliko, da je stalo z eno nogo tukaj na tej skali, kjer mi sedimo, z drugo pa na skali onkraj reke.

»Jezus, kakšna spaka!«

»Čakaj! Zagleda ga in se tako ustraši, da mu lasje vstanejo pokonci. Pošast se je sklanjala v reko in z rokami zajemala vodo iz tolmuna pod skalo in se umivala. In ko se je lepo umila in se še vode napila, se je pobrala in izginila gori nekam pod goro.«

»A kaj je storil mož?«

»Kaj je mož storil?« Tekel je, ko je izginilo; tako je tekel, da ni vedel, kod je šel. Potem je bil ves ten den bolan od samega strahu.«

»Ali je potem tukaj še koga strašilo?«

»Ej, bogve koliko! Zadnjega je strašilo ranjkega Kačona.«

»Kako je bilo?«

»Iz Čedad je šel. Tisti dan je bil semenj in ljudi vse polno. Drugi so bili že doma, on pa se je zakasnil in se vina napil, da je šel pogumno po poti. Šel je in šel in prišel do tistega mesta, kjer je sedaj most. Odtod začne iti po stezi v goro. In ko pride do onega starega doba (hrasta), ki ga vidita, najde na poti velikega ovna. Sam je bil in se ni nič zbal.«

»Čigav si, a?« je vprašal Kačon. Oven pa je zablejal, kakor da bi razumel. Mož gre naprej, oven za njim. »No, le pojdi, ker nimaš gospodarja,« reče, »te peljem jaz. Čigav si, pride že pote, če bo hotel.« Rekši si odpne pas, ga ovije ovnu okoli vratu ter ga lepo pelje.

Kačon je nesel vrečo otrobov za krave pa je začel podajati po prgišču ovnu. »Nja, nja! — Nja, nja, nja! Koštrunič moj! — Nja!« Koštrunček je zadovoljno jedel in bleketal. Tako gresta naprej in Kačon je ovnu dal že polovico otrobov. Prideta gori pod Strmolino, tam, kjer je ona velika pečina in prepad

pod potjo, kar se ti oven izpuli možu iz rok in skoči v globino s pasom in zarezgeta kot konj in se zareži, da je odmevalo po vseh jamah. »Oh, ti hudič!« je vzkliknil Kačon, »in otrobe mi je snedlo!« Prišel je domov ves jezen in brez otrobov, brez pasu in brez ovna, kajti oven je bil »to hudo«.

»Tinec, ali znaš še kako?« vpraša Tonček.

»Še eno povem. Ta se je zgodila ranjkemu Kobasarju. Pa je že dolgo let od takrat. Pravil jo je naš stari oče. Kobasar je hodil strašansko rad malo gori po matajurskih gozdih. Bil je še mlad, krepak in srčen, da se še vruga ni bal. In tako je šel neke nedelje in brodil po matajurskih gozdih. Bilo je že pod večer. Šel je že proti domu, kar ti pride na oni lepi laz, kjer je tista velika skala, izpod katere teče studenec in pri kateri je stara in visoka bukev. Tam zagleda pod bukvijo moža z zelenim klobukom, kakor da bi počival. Gleda in gleda, kar zagleda, da mu molita izpod klobuka dva rožička. »Oh, hudirja!« reče sam pri sebi, »zlomek me vzemi, če ni hudič!« Sam ni vedel, kaj storiti. S hudičem ni šala. Hotel je stopit' naprej po svoji poti in se delati, kot da ga ni opazil. Pa hudič ga je videl in zapazil dvocevko, ki jo je Kobasar nesel na ramenu, in je vprašal:

»Oj, ti! Kaj pa neseš ob ramenu?«

»Pipo nesem, pipo,« mu odgovori Kobasar.

»Daj, da malce potegnem iz nje.«

Kobasarju je hitro šinilo v glavo: »Zdaj te imam! Zdaj ti tako zago-dem, da jo boš pomnil vse svoje živive dni.«

»Prav rad,« je rekel in se mu približal.

»Na, primi v usta kamiž,« reče zlodeju, jaz pa ti prižgem pipo.«

Zlodej vtakne cev v usta in čaka.

Kobasar se naglo priporoči Bogu, vesel, da more zlodeja ustreliti, in — pok! pok! — sproži oba naboja hkrati. Pa kaj mislita, kaj se je zgodilo? Vsakega drugega bi bilo razneslo na kose, a zlomek je samo zakašljal — gek! gek! gah! — pljunil, odstranil dvocevko in rekel: »Hentaj! Močan tobak imaš! Nisem ga vaju. Zahvalim. Le pojdi po svoji poti!«

In Kobasar je šel naprej modro in počasi, dokler mu je bil na videzu. Potem jo je udaril strmoglav, koder so ga noge nesle, da je prišel domov polmrtev.«

»Ha, ha, ha, ha!« se je zopet zasmejal Lojzek, ta pa je tudi lepa! »Zlodeja je streljal!«

»Da bi ga bil vsaj ustrelil!« se oglasi Tonček.

»Še kako tako povej!« pravi Lojz.

»Nobene več; zdaj je dovolj s pravljicami!« odgovori Tinec. »Zdaj bomo pa peli. Dajta z menoj!«

In tako je s čistim in zvonkim glasom zapel domačo popevko. Ostala dva sta potegnila za njim, da jih je bilo prav lepo poslušati.

Ko so dopeli, so drug za drugim zavriskali, da je odmevalo po vseh dolinicah.

NEKAJ BESED O ZLATU

Kovine, ki se odlikujejo po svojem sijaju, obstojnosti in odpornosti, imenujemo plemenite kovine. Sem spada tudi zlato.

Zlato je krasne rumene barve, težje od svinca in mehko, da ga lahko režemo z nožem. Topi se pri 1063°C. Odlikuje se po svoji tanljivosti, saj moremo iz enega samega grama zlata izveliči dva kilometra dolgo žico. Moremo ga odlično kovati v izredno tanke lističe, medtem ko za ulivanje ni prikladno.

Ker je samo zlato premehko, ga zlivajo z drugimi kovinami v zlitine. Te imajo različna imena. Rumeno zlato ima štiri dele zlata in tri dele srebra, rdeče zlato je zlitina enake količine zlata in bakra, belo zlato pa je zlitina enega dela zlata in dveh delov srebra. Zlato je zelo koristna kovina, saj jo uporabljajo v fotografiji, v zlatarstvu za nakit, za barvanje stekla in porcelana, največjo uslugo pa nam dela v zobozdravstvu.

Zaradi zlata je bilo v človeški zgodovini prelite že mnogo krvi in storjenih obilo zločinov.

Zlato pridobivamo v zlatih rudnikih ali pa kot naplavino v obliki majhnih zrnec v zlatonosnih rekah. Srečni iskalci zlata so našli tudi že več kilogramov težke kose zlata. Mnogo zlata je raztopljenega v morski vodi, vendar pa se pridobivanje zlata iz oceanov ne izplača.

Največ zlatih ležišč ima Afrika, najmanj pa Evropa. Na svetu pridobe letno nad 800 ton zlata. Glavni svetovni proizvajalci zlata so Južna Afrika, Sovjetska zveza, Kanada, Združene države Amerike in drugi. V Jugoslaviji pridobe letno okoli 2500 kg zlata in to največ v borskem rudniku v Srbiji.

A. V.

Zanimivosti iz filatelije

RAZVALINA NA ZNAMKI V 8. stol. pred Kr. so se pričeli Grki ustavljati na obalah Sicilije in tam ustanovljali cvetoče grške kolonije. Sicilija, ki so jo Grki imenovali Trinacria zaradi trikotne oblike otoka, je bila tako močno obljudena z grškim prebivalstvom, da so jo imeli za drugo domovino in jo imenovali »Velika Grčija«. Ustanavljali so cvetoča mesta, ki so se hitro razvijala in trgovala med seboj. Med najbogatejšimi je bil Agrigento, ki so mu zaradi njegove lepote in ugodnega položaja rekli oko Sicilije. V poganskem Agrigentu je bil tudi tempelj, posvečen Kastorju in Poluksu. Znamenit je bil zaradi čistosti dorškega sloga stebrov, ki so nosili težak strop. Na priloženi znamki republike S. Marino, izdani za stoletnico sicilske znamke, so razvaline imenovane templja.

RADO KRAGELJ

Ilustrira: SAVO SOVRE

NA VALOVIH PRAGOZDNE REKE

60. Sedar je otipal stene svoje ječe: bile so gladke in tako visoke, da ni bilo misliti na beg. Ko so se mu oči privadile na polmrak v pasti, se je lahko tudi razgledal po njej: čudno — bila je prazna, v njej ni bilo priostrenih kolov, na kate naj bi padla ujeta zver.

62. Da le ne dobijo puške pri meni, kajti potem me bodo ubili, — je mrzlično premišljeval Sedar. Ampak kam bi jo skrnil? V jami ni bilo zelenja, s katerim bi jo prekril, tistih nekaj vejic, ki so z njim vred padle vanjo, je bilo premalo, da bi dobro skrile okroglo doľgo puško!

61. Sedar je premišljeval, ali naj ustrelj v zrak in s tem priklicje na pomoč Pedra. Da, to je najbolje, je sklenil. Pripravil je puško — ko je zaslišal na stezi nad seboj nagle korake in glasno govorjenje. Zdaj ni bilo nobenega dvoma več: ljudje, ki so govorili, so bili Portugalci!

63. Sedar je začel z golimi rokami kopati zemljo s sten svoje pasti in jo zgrinjati nad puško. Ampak prekril je komaj kopito svojega orožja, ko se je vejevje nad njim razgrnilo, nekdo je spustil v jamo debelo grčavo vejo in roboto zaklical: »Splezaj ven, prijateljček črni.«

64. Sedar je bliskovito premišljeval: če jim povem vse po pravici, mi ne bodo verjeli — da dva dečka potujeta sama v Loando, ne, tega ne bodo verjeli. Zato je povedal, da je iz bližnje bantajske vasi, da je zbiral sadeže po gozdu in pri tem padel v jamo. »Dobro, dobro, zgini do-

mov,« ga je nejevoljno prekinil poročnik, očitno užaljen, ker se jim lov ni posrečil. Sedar se je zahvalil in hotel oditi, ko je vojak, ki je stal ob jami, zaklical: »Hej! Kaj se pa svetlika tam doli! Poglejte! Nekaj se lesketa v jami! Naj me vrag — pogledjte: tam v kotu je puška!»

65. Vojak je zlezel v jamo in vrgel iz nje Sedarjevo puško, potem pa še sam plezal nazaj iz pasti. »Fant jo je hotel skriti, nametal je nanjo zemlje in vejevja — ampak premalo za moje oči,« se je pobahal in odnesel puško poročniku. Sedar je vedel, da nima več kaj upati. »Puška

je mojega gospodarja,« je dejal. Potujeva v Loando, pa sem šel na lov. On pripravljaj ogenj in prostor za prenočišče ne daleč od tod.« Poročnik se je zasmejal: »Od kod pa potujeta?« »Iz Melangea.« »Pa misliš, da bomo verjeli tej pravljici?« je zarohnel poročnik.

66. Pozno v noč so Sedarja zasliševali: naj pove, kje je uporniška četa, kateri pripada, kdo ji poveljuje, koliko orožja imajo in kakšno je, od kod prihajajo, kam so namenjeni... Sedar je vztrajno zatrjeval, da ni upornik, da ničesar ne ve, in molče prenašal vpitje in udarce.

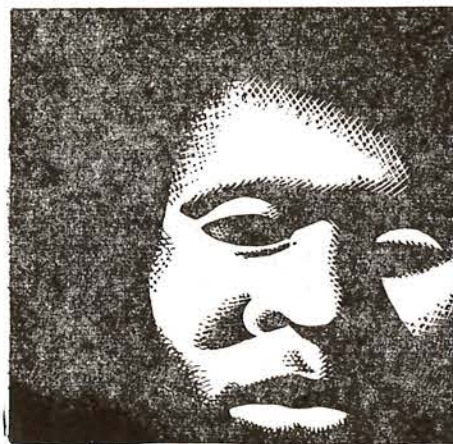
67. Vsega okrvavljenega so nazadnje privezali k drevesu, kjer naj bi pričakal jutra. »Tvoje zadnje jutro bo to, svinja črna,« je zarenčal nanj poročnik, »pa čez noč še dobro premisli, če nam le nimaš kaj povedati o svojih uporniških bratcih. Če ne — te bomo zjutraj ustrelili.«

68. Zdani se je. Vrhovi mogočnih dreves so se zalesketali v soncu, ki je prebudilo prebivalce svetlih vrhnjih pokrajin zelenega pragozdnega morja, ki živi na vrhu pod vročim soncem čisto drugačno življenje, kakor v večnem mraku košatih vej in gostega goščavja pri tleh.

Prebudile so se drobne, kot dragulji v tisočerih barvah lesketajoče se ptice; majhne brezrepe opice so se spet zazibale v gibkih vrhovih in začele svoj piskavi klepet, ki ne bo prenehal ves dan; in za ped veliki metulji vseh mavričnih barv so zajadrili v jutranjo sapico.

69. Noč je Sedar prestal, privezan ob drevo. Vedel je, da na Pedrovo pomoč ne more računati, kajti naročil mu je bil, naj se v nobenem primeru ne oddaljuje od ognja, saj je neoborožen in brez zaščite pred zvermi, ki se ponoči dvignejo na skrivnostne poti, iščejo plena in hrane.

70. Spodaj pri tleh pa je še vladal nočni hlad in mrak. Poročnik je še enkrat pristopil k privezanemu Sedarju: »No, si se česa domislil? Kaj boš povedal?« »Nič. Saj ničesar ne vem,« je odvrnil Sedar. Poročnik je zaklel: »No, dobro. Narednik, pripravite deset ljudi za ustrelitev!«

GOZD se je prebudil

Iz svojega brloga sredi globokega gozda je pogledal medved. Zaskalele so ga oči, nevajene svetlobe, kajti vso zimo je bil prespal. Zdaj pa se je prebudil in zazdelo se mu je, da je mraz v brlogu že močno popustil. Gotovo je bila zunaj že pomlad.

Gledal je v gozd s krmežljavimi očmi in radovoljno zabrunderal. Čutil je, kako med drevjem piha topel veter. Le redko kje se je še belil košček snega.

Pomlad! Konec dolgega zimskega spanja!

Medved je počasi stopil iz brloga. Spomnil se je, kako se je v prvih dneh zime le s težavo prerinil skozi vhod v to svoje bivališče. Tedaj je bil dobro rejen. Toda čez zimo mu je vsa tolšča splahnela in zdaj je bil mršav in šibak.

Začutil je veliko lakoto in žejo. Kje bi zdajle hitro našel kaj za podzobe?

»Dobro jutro, striček!« je zaslišal priliznjen glas iz bližine. Bila je lisica.

»Glej, tetka, ravnokar sem se prebudil! Saj je vendar že pomlad!«

»Kaj pa, če si se zmotil, medved? Sredi zime smo še in samo danes je toplo. Jutri pa bo najbrž zapadel nov sneg. Najbolje bo, da se vrneš v brlog in znova zadremleš.«

»Da je še zima, praviš? Meni pa se zdi, da sem že dovolj dolgo spal.«

»Ljubi medved, ne verjemi lisici — lažnivki! Zares se je že začela pomlad!«

Medved se je ozrl kvišku. Tam na visoki smreki je veverica sedela na

veji in govorila z drobnim glasom. Da, veverica je gotovo povedala resnico.

Lisica pa je srdito pogledala na smreko:

»Kaj pa se ti tam zgoraj mešaš v tuje pogovore?«

Tedaj se je kosmatinec razjezil na lisico:

»Vidim, da si še vedno stara hinvavka. Hitro mi izgini, grda lažnivka! Saj vendar čutim, da je že pomlad!«

»Povem ti, dremuh, da tudi v aprilu lahko še zapade sneg in tudi slana ne bo izostala. Samo posvarila sem te, ker se bojim, da bi se prehladil, dragi striček!«

Tako se je sladkala lisica — zvitorepka in pohitela je dalje skozi gozd.

»Ljubi medved, ali si kaj lačen?« je vprašala veverica.

»O, pa še kako! Od lakote se mi tema dela pred očmi. Kje bi le našel kaj hrane? Svetuj mi, dobra veverica!«

»Ej, že vem. Pod Črno skalo imajo zajci zdajle gostijo. Pripravili so dosti najboljših jedi in pijače. Kar k njim pojdi!«

»Da. Zajci me imajo radi. Nikoli jim še ničesar hudega nisem storil, zato mi bodo morda zares kaj ponudili. Kar pri priči jo mahnem tja pod Črno skalo.«

Medved je odracal, kolikor hitro je mogel. Po dolgem spanju je bil še zelo neroden in šibak. Že se je približal Črni skali.

Nenadoma je zaslišal veselo ptičje petje in živahne zajčje glasove. Tam med gostim smrečjem je bil raven, mahovit prostor. In glej! Tam sta plesala mlad zajec in mlada zajčica. Smehljala sta se vsa srečna in migala z ušesi, smrkci in brki. To sta bila gotovo ženin in nevesta.

»Srečo dobro vam vsem želim!« je prijazno zabrudal medved in svatom pomahal s šapami.

Vsi so se s strahom ozrli in zagledali velikega kosmatinca. Ženin in nevesta sta preplašena skočila vsak na svojo stran. Ptičji godci po vejah so v trenutku utihnili. Tedaj pa je povzdignila svoj glas stara zajčlja:

»Ne bojte se vendar našega prijatelja medveda! Neumni mladi rod! Takoj lepo pozdravite našega ljubelega strička, ki je ravnokar končal svoje zimske spanje!«

Ženin in nevesta sta se plaho približala rjavemu kosmatincu in se mu nizko priklonila.

Tedaj je pristopil star zajec, ki je šepal na eno nogo, to mu je bil nekoč lovec prestrelil. Izpregovoril je veliko besedo:

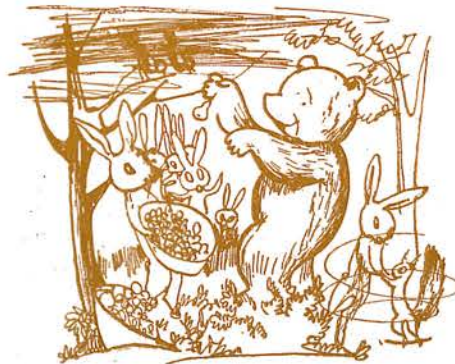
»Mogočni medved, naš dragi zaščitnik! O pravem času si prišel. Veš, tu okrog se potepa lisica, naša neusmiljena sovražnica. Če nas izvoha,

nam pokvari vso gostijo, lahko pa nam celo požre mladi par. Tebe pa se zvitorepka boji. Dokler boš ti pri nas, je ne bo blizu in mi bomo brezskrbno rajali. Ostani še pri nas, mi pa ti radi postrežemo z najboljšo jedjo in pijačo. Sprejmi naše vabilo in hvaležni ti bomo!«

»Dragi zajčji rod!« je zadovoljen odvrnil kosmatinec. »Vaše vabilo me je zelo razveselilo. Seveda rad počakam pri vas in branil vas bom pred lisico, če bo treba. Toda že tri mesece nisem skoraj ničesar jedel in tako zelo sem oslabel, da lisice ne bi mogel dovolj močno zgrabiti, če bi prišla. To sem vam hotel povedati...«

»Takoj ti postrežemo, kakor se to spodobi, ljubi medved!« so zaklicali zajci. Zajklji in več zajčic je pohitele v najgostejše smrečje in kmalu so se vrnile težko obložene. Po dve in dve sta nosili dolge šibe, ki so na njih bile nabrane velike suhe hruške, jabolka in slive. Privleklo so tudi še košaro suhih borovnic in malin. Nazadnje so na prekljah prinesle še tri buče studenčnice, posladkane s sadjem.

Medvedu so se zaiskrile oči in obliznil si je gobec, ko je zagledal vse te čudovite dobrote. Navdušeno je mogočno zabrudal:

»Kako rad vas imam, predragi zajčki! Zdaj pa naj le pride lisica, če si upa! Ampak jaz se bom takoj lotil vseh teh preimennitnih slaščic, dovolite mi! Saj veste, mili prijatelji, da sem imel dolg post. Zdaj pa ga je konec!«

Jedli in pili so pogumno do noči, ptički so jim godli po vejah, ženin in nevesta sta neutrudno plesala in

se ljubeznivo objemala. Zarajal pa je tudi ves starejši zajčji rod.

S smreke se je spustila veverica in se je zavrtila s starim šepavim zajcem. Nazadnje se je še medved, sit in okrepljen, nekajkrat počasi zasukal s staro zajkljo.

Tako se je v gozdu pričela vesela pomlad.

LUDOVICA KALAN

Ilustriral: LEO KOPORC

Sonce in oblaki

za oblaki. Tudi on bi bil radi pogledal na zemljo, pozlatil in ogrel s svojimi žarki hladno prst na njivah in travnikih, zbudil rože, oblekel drevesa, odprl ptičkom neme kljunčke, razveselil ljudi in živali, osušil zimsko vlago, ki ni prijala niti njemu. Ozrl se je na desno in levo, navzdol in navzgor, povsod vse zastrto s sivino.

»Sedaj mi je pa dosti!« je vzkliknil in zaklical: »Halo, veter Severnjak! Pridi in razpihaj te lene oblake, naveličan sem njihovih nakremženih obrazov in njihovih solz! Svoje delo so opravili, naj se mi umaknejo s poti in gredo jokat drugam.«

Prišumel je veter, napel debela lica in pihal, na vso moč pihal. Oblaki so se zganili, se kopičili drug na drugega, se nerodno prerivali in majali. Končno se je vsa velika čreda začela pomikati proti jugu, počasi in leno, nato vedno hitreje — in kmalu izginila za obzorjem.

Nebo je bilo pometeno in odelo se je s svežo sinjino. V njej pa je tedaj zagospodarilo sonce z vsem svojim sijajem in svojo lepoto ter osrečilo vse one, ki so ga na zemlji tako željno čakali.

Prva pomlad. Travniki so ozeleneli in zgodnje cvetice odpirajo svoje čaše ter iščejo sonca.

Nežno popje na drevesih se nevidno odvija, še vse zaspano in drobno. Dviga se kvišku in išče sonca.

Ptički čemerno čepe po na pol golih vejah in čakajo sonca.

Deček gre po blatni stezi, tu pa tam utrga marjetico in se ozira v nebo. V obraz mu prši dež. »O, sonček, kje si?«

Sonček pa je ždel bled in medel

MAVRIČNA ZLATKA

Pritlikavci so prebivali globoko v hosti, kjer so se preživljali z oglarjenjem, nabiranjem smole in gob ter jagod in malin. Bili so siromašni potomci nekdanjih premožnih palčkov, vendar pa srečni in zadovoljni.

Grbec in Grbica sta živetarila na kraju vasice, oba marljiva in vestna, da so se drugi malčki kar vzgledovali. Otrok pa nista imela, čeprav sta si zelo želela, da bi dobila ljubko deklico, ki bi jima bila v pomoč in tolažbo na stare dni.

Ko pa je nekega popoldneva prišel Grbec domov, utrujen od dela, je kar zazijal. Kako tudi ne! Njegova šibka, majhna ženica je povila drobno živo punčko. Joj, kako se je razveselil. Ves teden so kuhali same slastne bele štruklje, tako vzradoščena sta bila z ženo. Toda kako naj dekletce imenujeta? Stikala sta po imenih, pa jima nobeno ni bilo dosti dobro.

»Oh, Veseljačica naj bo, saj je prinesla toliko veselja v naš domek,« je predlagal očka Grbec.

Mamici pa tudi to ime ni bilo všeč. Ker se nikakor nista mogla zediniti, sta sklenila, da se bosta o tem posvetovala še naslednji dan, dokler ne najdeta pravega imena.

Ko je Grbec drugo jutro vstal, je slišal, da prši lahen dež. Stopil je na prag. Tik nad streho je zagledal pestro mavrico, ki se je v siju žarkov razlivala preko neba. Ko je občudoval njene pestre barve, se je pisan mavrični trak nad njim hipoma razcepil, zamigljali so svetli prameni in že je zdrknila iz njih sijoča krogla, ki se je prikotalila prav do strmečega palčka in se razpočila. Iz nje je vstala nežna prosojna vila in se oglasila s pojočim glasom:

»Svojo novorojenko moraš imenovati Mavrično Zlatko in srečna bo!«

Grbec ji je preplašen jecljaje to obljubil. Preden se je pa dobro ovedel, se je krogla nad vilo zaprla, zabliskalo se je, zagrmelo in vse je izginilo.

Pritlikavec se je zamišljen vrnil domov, kjer je sedela njegova ženka na postelji in ga komaj čakala, da mu je povedala, kaj se ji je sanjalo preteklo noč:

»Pomisli, najina hčerka je postala kraljica sedmih mavričnih mest. V vsakem mestu je vladala kneginja, vse so pa bile podložne najini hčerki. Plesale so okoli mene in se spreminjale v svojih pestrih krojih. Ko so nehale, so me ljubeče objele in zapele:

»Tvoja hčerka je naša mavrična kraljica, v soncu in dežju umiva si lica!«
Ko so odpele, sem se prebudila.«
»Mavrična Zlatka naj se imenuje

najina deklica,« je predlagal možek in ji omenil, kaj se mu je dogodilo. Zadovoljna je bila in odslej sta klicala svojega otroka s tem imenom.
(Dalje prihodnjic)

STANA VINSEK

Tanček

»MAMICA, POVEJ MI ZDAJ:

SEM LI DEČEK — ALI KAJ?

TI MI PRAVIŠ: »SRČEK NAŠ.«

BRATEC PRAVI: »MOJ PAJDAŠ.«

OČKA PRAVI: »NAŠ MOŽIC.«

»ŽABA MALA,« PRAVI STRIC.

DEDEK PRAVI: »TI SI TIČ,« —

BABICA PA: »NAŠ FANTIČ.«

TETKA PRAVI: »MILI MUČEK!«

SOSED PRAVI: »TI HAJDUČEK!«

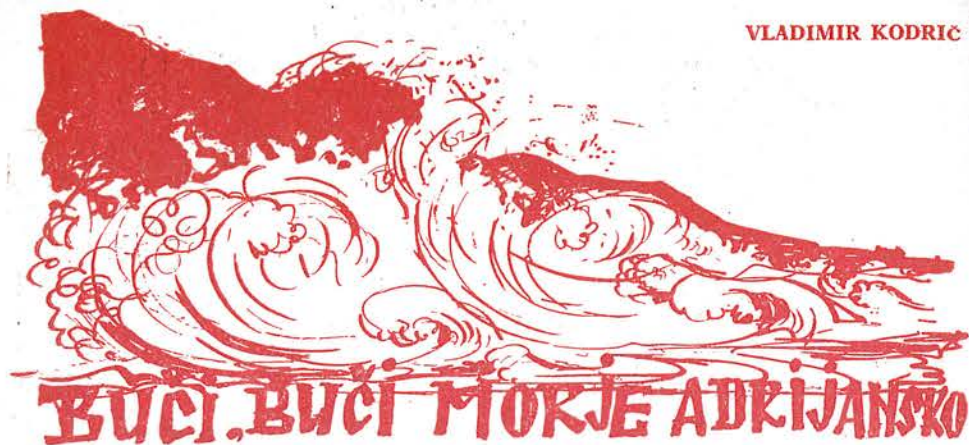
MIRKO PRAVI: »TI OSLIČEK!«

MICKA PRAVI: »TI NAŠ TIČEK.«

MINKA PRAVI: »GRES KOT PAV...«

KAJ SEM TOREJ PRAVZAPRAV?»

VLADIMIR KODRIČ

»Kako smo ribarili mi in kako so ribarili naši nedavni predniki, vam bomo že radi povedali,« obljudi Polde, »menda pa ne bi škodilo, če bi postavili vprašanje, kako so kaj ribarili naši davni predniki. Mene bi kar mikalo izvedeti, kaj je počenjal tod okoli že pračlovek ali, kakor ga je imenoval Miro, Prakraševac. Pa bi kar ti začel, Miro, kaj?«

»Zakaj pa ne?« meni ta. »Če pomislimo, da ga ni hujšega priganjača vsakega živega bitja, torej tudi človeka, kot je želodec, nam te uganke ne bo težavno razvozlati.

V Tarah, to je gmajna v onem kotu, kjer se odcepi od ceste z Opčin na Repentabor cesta proti Fernetičem, je nekaj manjših pečin, kaj pripravnih za zavetje živalim pa tudi človeku. Gotovo boste še našli domačine, ki pomnijo, da so to ali ono teh pečin uporabljali ovčji pastirji, ki so še do nedavna gnali svoje črede jeseni z Notranjskega v naše kraje in v Furlanijo, spomladi pa so se zopet vračali v svoje domačije tam na Pivki in okolici. Primerne jame in pečine so bile stalno potujočim pastirjem kaj dobrodošlo zaklonišče preko noči, pa tudi ob slabem vre-

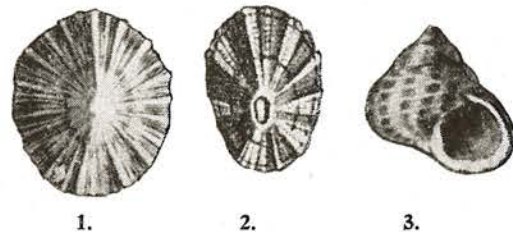
menu. Celo začasne shrambe ovčjih mlečnih izdelkov so jih uporabljali.

No, ena teh pečin v Tarah je še posebno imenitna: v njej so našli ostanke pračloveka-ribiča. V obalnih morskih plitvinah si je nabral raznih školjk, ki so mu tako dobro teknile, kakor teknejo danes tudi nam. Seveda se je najprej kar tam najedel, ostanek je pa le nesel »domov«, da jih je použil pozneje. Lupine je kar na mestu odvrigel in tam so se ohranile do naših dni.«

»Ni dolgo tega, kar sem lazil po onih pečinah,« se oglasi Boris, »in lahko vam povem, da misli Miro na jamo, ki ji domačini pravijo Orehova pejca, od morskih školjk so pa našli v njej poleg užitne klapavice (po tržaško ji pravimo »pedoč«, torej uš) tudi še ostanke ostrig, od morskih polžev ostanke latvice ali prilepa, strešice in pegavke. Vendar morskih mehkužcev ne najdemo samo v tej jami, temveč še v mnogih drugih, tako v okolici Nabrežine v jami Pod kalom, v pečini v Pertotovi Lašci, v Jepavkini jami (Grotta azzurra), v okolici Gabrovice v Gabrovski pečini itd.«

Užitna klapavica

1. 2. 3.

»Kaj pa, če so se s školjkami v teh lupinah sladkali pastirji, o katerih si pravil?« bi rad zbadel Jušto.

»Nihče jim ne bi bil branil!« Odgovor je bil kakor vnaprej pripravljen. »Toda ne glede na to, da je lupine, zavržene od pračloveka, pokrivala več ali manj debela plast naplavljenega zemlje, ni težko ločiti stare, več ali manj prepele lupine od komaj zavržene, to še prav posebno današnjemu znanstveniku.«

»Edinstvena najdba v tej pečini, ki jo arheologi (znanstveniki, ki se bavijo s starimi izkopaninami,) pripisujejo Prakraševcu, je pa nekaj

Naravna velikost 15 cm

Ostriga

1. Strešica
2. Latvica ali prilep
3. Pegavka

votlih živalskih kosti, ki se jim na prvi pogled vidi, da jih je obdelala človeška roka, in sicer v točno določene namene. Oblika teh izdelkov je tako podobna današnjim iglam za pletenje in krpanje ribiških mrež, da nam postane jasno: pračlovek kraške obale ni samo dobro poznal prehranjevalne vrednosti morja, ampak jo je tudi izkoriščal. Že Prakraševac je bil torej ribič in ni dvoma, da so morje in njegove »sadove« dobro poznali in primerno izkoriščali vsi rodovi, ki so tod živeli od prazgodovine pa vse do današnjih Nabrežincev, Križanov, Kontovelcev in drugih.«

Naravna velikost 17 cm

V podzemeljski jami najdene votle kosti, ki so praribiču služile za pletenje in krpanje ribiških mrež.

Lesene ribiške igle, ki jih ribiči rabijo za pletenje mrež danes. Zgornja igla zelo pomanjšana — 1/3 naravne velikosti.

»Lahko pa sklepamo še dalje: pralovek ni lovil samo z golo roko, s kako ostjo, kamnom, lokom in trnkom, ampak si je celo spletel nekakšno mrežo. In če je tedanji človek spočetka lovil le z brega ali je kvečjemu zabredel v nizko obalno morje, je prav gotovo kaj kmalu spoznal prednost plavajočega debela, splava, drevaka, kakor je prav povedal naš Valentin Vodnik:

*Že močen na morju
Iilir'jan je bil,
k'se ladje tesat'
je Rimljan učil.«*

»No, sedaj ste pa vi trije na vrsti!« podreza Stane naše ribiče.

»Nekaj mi je prišlo na misel,« pove France, »O življenju naših ribičev smo slišali že marsikaj, ostalo pa še bomo. Govoriti o načinu našega ribolova pa se mi zdi v toliko neprijetno, ker bomo na svoji poti imeli priliko ne samo slišati, ampak tudi videti razne načine ribolova. Če prej ne, gotovo v Piranu, saj se bomo tam ustavili nekaj dni, kaj? Danes je pa ribolov tako in tako povsod več ali manj enak. Ali ne bi bilo bolje, da nam sedaj pove Jušto, kako je kriški Martin ugnal Frata?«

Da so bili vsi zadovoljni s predlogom, je razumljivo in Jušto je začel:

»Kakih petnajst let bo, odkar smo pokopali starega Martina. Celih štiriinosemdeset jih je čakal, ribarjenja pa ni mogel opustiti skoro do svoje zadnje ure; edino slabo morje ga je ustavilo doma.

V svojih mladih letih je pa bil ribič in pol. Drugače tudi ni šlo, saj je zvečer, ko je odveslal na ribo, pustil doma razen svoje Polone še kopicico vedno lačnega drobiža. S tistimi nekaj klobuki zemlje v Polonini ogradi si tudi niso mogli posebno pomagati.

Tisti večer je bil sprva lep in obetala se je mirna noč. Martin, tedaj še možak v najboljših letih, krene s svojo čupo iz portiča tja proti Devinu kakor navadno. Tudi misli so mu bile kakor navadno: ali bo ulov dober? Se vreme ne sprevrže? V tem času je vse mogoče! In Frat...«

»Kdo pa je Frat?« bi rad vedel Zorko.

»Zludi, pravi živi zludi je! Človek ni pred njim nikoli varen, posebno če je njegova baba, *zludjevka* Babca z njim. Od trnkov in mrež podita ribe, vse ribolovno orodje trgata človeku iz rok in ga uničujeta, celo čupe prekucujeta in ribič je dostikrat lahko srečen, če odnese zdravo kožo.

Pa se nameri, da se ravno ta večer zareži iz morja *zludjeva* spaka. Martina prešine, kakor da mu spolz-

ka riba polzi po golem hrbtu. K sreči je bil Frat sam! Martin se opogumi in pozdravi *zludja*, kot da sta že stara znanca. No, dobra beseda dobro mesto najde, *zludja* je pa marsikdo pretental, saj je bolj nesramen kot pameten. Skratka — beseda dá besedo in končno obljubi Frat Martinu pomoč pri lovu. Seveda, Martinova duša bo potem Fratova!

Zaskrbelo je Martina. Računal pa je na to, da sega Fratova moč samo do polnoči in samo izven portiča. Zato le nikar ne predaleč od doma!

Tako obilnega lova Martin še ni doživel, niti ni kdaj kaj takega slišal. Saj že ni imel kam z ribo, morje okoli njegove čupe pa kakor da vre. Čas pa poteka... Pazi, Martin!

Krepko se upre mož ob vesla, živahno se zažene stara čupa proti domačemu portiču. Čuj, kriški zvon! Ena, dve, tri... z ihto poganja Martin dolga vesla... devet, deset... še nekaj krepkih zamahov!... enajst... še zadnji zamah... dvanajst!...

Martin je povedal, da bi takega pekla, kakršen je nastal tedaj, ne privoščil niti najhujšemu sovražniku. Pa je tudi pošteno priznal, da se mu hlače niso tako tresle nikoli ne prej ne poslej. Vendar je bil že v portiču, poleg tega je pa zaradi večje varnosti še dvignil veslo iz vode in ga hitro zamahnil v tri križe.«

»Ali je *zludjevka* Babca kaj v zvezi z nekim hribom ali vrhom nekje tu v bližini, ki mu tudi pravijo Babca?« se zanima Stane, a nihče ni kdaj kaj slišal o tem.

»Verjetno sta v starih pripovedkah in pravljicah imeli obe Babci kaj skupnega, a se je sčasoma spomin na to izgubil, kakor se je izgubilo in se vedno bolj izgublja nešteto

starih ustnih izročil med narodom,« misli Miro in se spomni: »Juštova pravljica nas je tako zavedla v stare spomine, da smo čisto pozabili na sedanjost, kar nikakor ni prav! Že ves čas plovemo mimo krajev in pod vrhovi z domačimi imeni, slovenskimi imeni, starimi že najmanj poldrugo tisočletje, ki jih pa dandanes počasi, a vedno bolj pozabljamo. Le pogledjte! Tik ob obali, tudi v strmih skalinah, rastejo vile tujcev, ki zavzemajo ped za pedjo naše zemlje in jo po svoje krščujejo. Naša lepa stara imena pa gredo v pozabo ali jih pa popačijo, tako da niso več sama sebi podobna. Koliko naših ledinskih imen, pa tudi pravljic, pripovedk, pregovorov in običajev so naši stari ljudje odnesli s seboj v grob! Novi časi, moda, radio, televizija, atomska doba itd.! Vse res, toda z vsem tem izgubljamoli sami sebe, kar ne bi bilo treba niti bi tega ne smeli. Da, v današnjem Kraševcu je bore malo ali nič več Krasa.«

»Res je, kar praviš, meni Zorko, »zato si pa malo oglejmo naš Breg! Odtod tja preko Brojnice so 200 m visoke Brščice; tako pravijo tudi gmajni od tega vrha tja proti Nabrežini. Tostran vrha je pa gmajna Pod vodico. Pod železniško progo sem do spodnjih skal je Pod stenami. Onemu drugemu vrhu in okolici pravijo Babca. Tu zadaj za nami onile vrh je pa Črnikovec, za katerim so zgradili begunsko naselje. No, in tako smo prijadrali do kriškega portiča, ki je bil menda svoj čas najzanimivejše središče našega ribištva. Križani pa dobro vedo, da mora dobra riba trikrat plavati: v vodi, na olju in v vinu! Zato so si uredili tu gori po Bregu tako obširne in tako lepo urejene vinograde.«

(Dalje)

NAŠI MLADI DOPISNIKI

JUTRO NOSAČA V PRISTANIŠČU

Prvi jutranji žarki ogrevajo tržaško pristanišče. Piha rahla sapica, voda, ki se odbija od pomola, šumi in vse je tako melodično. Pravkar Mihec in Jakec odbijata šesto uro. Golobčki so že prileteli na trg.

Po ulici prihaja Tone, to je tržaški nosač. Na rami ima težak suknjič, pokrivalo mu je mornarska čepica, ima pa kavbojske hlače. V pristanišču je zasidranih mnogo motornih barčic, ki vozijo pesek. Prav na koncu pomola je zasidran trabakul. Nekoč je bil ribiški čoln, sedaj pa prevažja vreče premoga. Tu je zaposlen Tone.

Pristanišče je že bolj živo in vse je razgibano. Meščani hodijo na delo. Nekatere manjše ladjice odhajajo po pesek, ribiški bragoci pa prihajajo z lova. Čeprav je ura šele osem, sonce zelo pripeka.

Ker Tone in njegova dva tovariša niso utegnili prenesti prejšnjega dne vsega premoga, so pljunili v roke in takoj pričeli z delom. Vreče so morali prenašati na vagone, ki so bili v bližini. Delo je bilo težko, toda kljub temu naporu je Tone še vedno žvižgal mornarsko pesem. Ko so izpraznili trabakul, je ta odplul po drug premog, Tone pa je šel v gostilno na »kvartinc«.

Njegovo delo ni bilo samo prenašanje vreč. Ko je bil včasih prost, je s svojo »ščiffo« šel na glamoče.

Bližalo se je poldne in sonce je tako pripekalo, da se je asfalt kar topil. Trabakul se je spet vrnil in Tone je spet pljunil in pričel z delom.

Toda sedaj ni bilo več tiste lepe jutranje hladne sapice, ampak je bilo soparno. Sonce je pripekalo in Tone ni več žvižgal. Neznosen trušč je prihajal z mestnih ulic. Končno je le zatulila sirena in nosač je zmučen zavil v gostilnico ob Kanalu na kosilo.

Pertot Štefan
II. a niž. gimn.

SKRIVNOSTNO ŠKREBLJANJE

Nekega večera sem šel v kino in se pozno vrnil domov. Očka in mama sta že spala. Ko sem odklenil vrata, sem vstopil, prižgal luč ter se na tiho slekel. Ko sem bil že v nočni opravi, sem zaslišal neko škrebjanje. A ker sem mislil, da ni nič, sem ugasnil luč v kuhinji, in ko sem hotel prižgati ono na stopnicah, je spet zaškrebalo. Streslo me je do kosti. Nekaj trenutkov sem počakal in potem, ne da bi prižgal luč na stopnicah, sem se

tiho plazil po stopnicah navzgor. Spet se je čulo neko škrebjanje, a tokrat zelo močno in odločno. Bil sem prepričan, da so tatovi v hiši. Ko sem dospel na vrh stopnic, je bilo slišati glas, kakor da bi nekdo stopil na kak papir. Tako sem se bal, da me je kar zeblo in tudi tresel sem se. Ko sem odprl vrata sobe, je tako močno zaškripalo, da še danes ne vem, če so bila tisto vrata ali pa kaj skrivnostnega. Na tiho sem zaprl vrata in tudi zakleniti jih nisem pozabil, da ne bi tat, če je sploh bil, prišel v sobo. Ko sem se ulegel, je začelo zares močno škrebhati, kakor da bi nekdo hodil po suhem dračju ali pa po listju. Zaspal sem. Zjutraj pa sem vprašal mamo, kaj naj bi tisto bilo. Ona pa mi je povedala, da je tisti hrum delala miš, ki si je gradila gnezdo.

Krpan Marjan
II. a niž. gimn.

V RUDNIKU

Stric me je povabil nekega dne v rudnik železa. Bil je zelo modern urejen. Po vsakem glavnem rovu so bile tračnice, po katerih so možje vozili z majhnimi vozili in vlekli za sabo po tri vozove železa. Rov je bil zelo temen. Na hloedih, ki so držali strop, so bile obešene svetilke. Vsako toliko je bil ozek rov, ki je vezal dva rova. Skozi enega sem komaj prišel, bil je ozek komaj pol metra. V drugem rovu je bilo bolj živahno. Neprenehoma so prihajali in odhajali vozovi. Delavci so vrtali luknje v steno in dajali vanje mine. Nato so prižgali in rekli, naj bežimo. Hitro sem odhitel v prejšnji rov in si zamašil ušesa. Nato je eksplodiralo. Drobnji kamenčki so se udrli s stropa. Vrnil sem se pogledat. Rov se je bil čudovito razširil. Na tleh je bilo polno kosov kamenja. Delavci so jih dali na vozove in odpeljali. Nato sem šel v drug rov, ki je bil globlje v zemlji. V njem je bilo zelo toplo. Zrak je bil slab. Slišal sem reči, da je neki rov še globlje v zemlji. Pogledat pa nisem hotel iti. Hodil sem po rovu in opazoval. Delavci so bili vsi umazani. Ko sem pogledal sebe, sem opazil, da sem črn kot oni. Točno na koncu rova so bile lesene lestve, ki so vodile na površje. Ko sem pogledal navzgor, sem videl zelo majhno luknjo. Skoro je ni bilo videti. Počakal sem strica, nato pa sem šel po lestvah. Nisem prišel do polovice, ko so me začele boleti noge. Šel sem po prvem rovu in prišel zopet na svetlo z vzpenjačo.

Sancin Igor
II. a niž. gimn.

KRIZANKA »LASTOVICA«

Vodoravno: 2. brez daru govora, 5. ime in priimek bosanskega pisatelja, ki je lani prejel Nobelovo nagrado, 10. jo rabi čevljar, 11. velik pritok Donave v Vojvodini.

Navpično: 1. prostor za konje in govedo, 2. nikalnica, 3. zgradba preko reke, 4. določna oblika pomožnega glagola »biti«. 6. AMI, 7. del obraza, 8. del roke, 9. egiptovsko božanstvo.

STEBRIŠČE

- nasprotno od izliv
- nam kaže čas
- nasprotno od množiti
- piči huje kot osa
- enake
- del sobe
- število
- žensko ime
- junaška pesem
- vpiši: laik
- glavno mesto Norveške
- io rabi čevljar
- pohišstvo
- pesnik
- votla mere
- vpiši: room

Črke v zasenčenih kvadratih povedo uganko, ki je ne bo težko rešiti. v postani rešitvi napišite uganko u. rešitev!

1					2
	3				
4					5
		6			
7			8		
	9		10		
11					12
		13			
	14				15
			16		

SKRITO BESEDILO

1. M K A A N R D E S L J E	1. sadno drevo, ki uspeva v toplejših krajih
2. T J R A I G N L E A V Z	2. najvišja gora v Sloveniji
3. G E O S K P O N D A A R	3. lastnik nekega imetja
4. G U O Č S T I I L T N A	4. se nahaja v vsaki vasi
5. P E O T E J L I A - N N E	5. domača ptica
6. K Z U K Z A V N I C A A	6. gozdna ptica

Iz črk, ki ostanejo v posameznih vrstah, dobiš pregovor!

UGANKE

(Vojan Arhar)

Dvojna sled pelje v svet, pošast pridrvi, zapiska, zbeži.	Tihó čepijo, vkup se držijo, kaplje dočakajo, vodo pretakajo.	Sestríci dve, isto ime: prva vodo bruha, druga meglo puha.
--	--	---

Rešitve ugank, priobčenih v 6. številki Galeba, pošljite uredništvu Galeba, Opčine pri Trstu — Opicina Trieste, do 15. aprila t. l. Trije izžrebani reševalci bodo nagrajeni.

REŠITEV UGANK IZ 5. ŠTEVILKE

1. DVA REBUSA: 1. Rana ura zlata ura. 2. Laž ima kratke noge.
2. URA: 2. napaka, 4. kamela, 6. lakota, 8. tabela, 10. lasati, 12. Tirana.
3. ZAMENJAVA ČRK: Ime slovenskega pesnika: Ivan Trínko Zamejski.
4. UGANKI: 1. dnevi tedna: ponedeljek, torek, četrtek, petek (štírje bratje); nedelja, sreda, sobota (tri sestre).

REŠITVE SO POSLALI: Silvana Petaros, Mauro Zobec, Magda Zahar, Evgen Hervat, David Zobec, Lučko Zahar, Divna Petaros, Mariza Dilič, Adrijana Skilani, Klavdij Dilič in Robi Mattioli iz *Boršta*; Silvana Rudež, Igo Radovič, Boris Zidarič, Ivanka Mozetič in Vlado Kukanja iz *Nabrežine*; Boris Mervič, Bruno Legiša, Marina Gabrovec, Bruna Regent, Branka Antonič, Slavica Štolfa in Andrej Tavčar iz *Devina*; Aleksander Pertot, Ermes Sartori, Sergij Živic, Willy Scheimer, Lilijana Simonovič, Varna Hafner, Ondina Pipan in Peter Švagelj iz *Barkovelj*; Antek Seražin iz *Sv. Ivana*; Jurij Pipan iz *Rojana*; Nadja Peric iz *Saleža*; Valter Bet iz *Ricmanj*; Majda Demšar iz *Trsta*; Magda Riolino iz *Zgonika*; Marija Štefančič, Duilij Tul, Romilda Smotlak, Viljem Smotlak, Laura Slavec, Pavel Martini in Marija Furlan iz *Mačkovelj*; Marja Žerjal iz *Prebenega*; Livija Sedmak, Majda Sulini in Milena Sirk iz *Sv. Križa*; Anica Guštin s *Proseka*.

NAGRADO DOBE: *Klavdij Dilič*, učenec III. razreda osnovne šole v Borštu; *Pavel Martini*, učenec IV. razreda osnovne šole v Mačkovljah in *Boris Zidarič*, učenec II. razreda osnovne šole v Nabrežini.

POPRAVI: na strani 141 št. slike 1. strešica, pravilno latvica ali prilep.
na strani 141 št. slike 2. latvica a'i prilep, pravilno strešica.